

ההמנהג היהודי

פניני הפרשה

פתגמין קדישין ומרגניתין שבין
שנשמעו מפיק הגה"צ מורינו שליט"א
בשעה של קורת רוח ובשבילי דאורחא

שב"ק בשלח-שירה בערך שנת תשס"ח לפ"ק

שאלו למורינו שליט"א למה קצף משה רבינו על דתן ואבירם שהותירו מן המן "וירום תולעים ויבאש" (טז, טז), והלא ע"י שהותירו מן המן ויבאש נעשה קידוש ה' גדול, שראו עין בעין שעל ידי שאין מציינים לדבר ה' נבאש וירום תולעים.

והשיב מורנו שליט"א: "פאלגן דארף מען..." ואם השי"ת ציוה שלא להותיר צריכים לקיים מאמרו בלי שום התחכמות, ואף אם למעשה יצא קידוש ה' עי"ז, אין בזה שום סיבה שלא לקצוף על שלא צייתו לדבר ה', כי תמיד צריך לציית ולקיים דבר ה' בתמימות ובפשיטות...

ליל שב"ק פרשת בשלח- שירה שנת תשע"ו לפ"ק

אמרו למורינו שליט"א דברי מן החתם סופר זי"ע עה"פ (שמות טז כו) 'כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך', דהכוונה היא שלא ישום לב כבד על ישראל כמו שהכביד לב לפרעה.

נענה מרן שליט"א ואמר: כפירה אכן נקראת מחלה, "אבער איינער וואס איז דבוק אין בורא עולם..." [אך מי שהוא דבוק בבורא עולם.... - כאומר: 'עין לא ראתה טוב הצפון לו'].

*

עוד אמר מורינו שליט"א: "אז ישיר משה" (שמות טו א), ואמרו חז"ל שהוא מכוון לשיר של לעתיד לבוא, שאז נזכה לשמוע שיר דנפיק מפמיה דמשה רעיא מהימנא, ורביה"ק אומר, שיש שיר פשוט כפול משולש מרובע, שהוא שם י, י-ה, י-ה-ו, י-ה-ו-ה, והוא בגימטריא ע"ב, מרמז על הכינור של ע"ב נימין, שעל ידי זה השיר שיתער לעתיד ויתנגן על הכינור של ע"ב נימין, יהיה תחיית המתים. [והרים ידו בכיסופין בתנועה כלפי מעלה].

לאור הזמן

שובבים שנת תשע"ד לפ"ק

בדרשת התעוררות והתחזקות סיפר מורינו שליט"א: אבי מורי עליו השלום סיפר לי עובדא מה ששמע מאדם גדול (מיראי ה' הליטאים שהתגוררו בחצר סטרויס', הסמוכה לעיר העתיקה, והיו עובדים את ה' על-פי הגר"א ז"ע) שפעם אחת אמר מאן-דהו להגר"א מוילנא בהתשוקקות ובקנאת סופרים:

איי, אילו היה לי יצר הרע כזה כמו שלכם...!

ה' ישמור אותך! דער אויבערשטער זאל דיר אפהיטן! - עצר אותו הגר"א מלומר כן.

כי אם לא היה לו יצר הרע, לא היה 'וילנער גאון', כי דייקא הוא, שהיה מגדולי העולם, היה לו יצר הרע גדול, כי כן קבעו חז"ל: 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', וכל גדלתו היא שלא ציית לו, והכניעו.

זריזות ומילוי הזמן'

■ הדיבור הוא נועם נפלא

רביה"ק גילה הרבה דיבורים נפלאים בענין ה"דיבור", גם בתורה י"ט גילה רביה"ק גודל מעלת וכוח הדיבור, ומבואר שם שלשון הקודש ו'שמירת הברית' מקושרים זה בזה - אנשי שלומינו היו מדברים הרבה מזה.

מלבד זאת מזה דיבר וגילה לנו כל כך הרבה עניינים בענין ה'דיבור', על כן עלינו לשים על לב ולדעת שהדיבור הוא "נועם" נפלא! הדיבור הוא המקום של כל אחד, הוא המקום שלנו! וכאשר יש רגע פנוי - לרוץ לחטוף משנה במשניות; לומר מזמור תהלים; לדבר אל השי"ת; לנצל את הזמן בדיבורים קדושים כראוי!

יש לך רגע פנוי - תנצלו תיכף לדיבור קדוש!

זהו המקום! זהו המקום בו שואבים ישוב הדעת; שואבים אמונה; שואבים להיות ראוי להיקרא "בן אדם".

■ שפכי כמים לבך

הרי קיבלנו את התורה עם אותיותיה הקדושות! והכתוב אומר (תהלים לא, ב) "בך ה' חסיתי" ודרשו חז"ל (עי' מדרש תהלים ז') "בך - בכ"ב אותיות שבך", באותיות והדיבורים אנו נאחזים עמו יתברך כביכול.

וזהו אכן הענין שאמרו (מסכת קנים פרק ג' משנה ו'): "זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבת", ולמה? כי הם תלמידי חכמים! זהו הסיבה שדעתן מתיישבת! באשר הם דבוקים בתורה הרי הם בתורה, לכן יש להם ישוב הדעת!

כי התורה היא כולה אלוקות; כולה אמונה; התורה היא הדעת הקדוש של "שפכי כמים לבך" - תפילה; שהוא עצמותו יתברך כביכול!

על ידי התורה אנו נמצאים על המקום הנכון, קונים לעצמנו נצחיות, עי"ז עושים מה שצריך לעשות, על ידי הרשימה שאנו מקבלים מהישוב הדעת שקונים על ידי דיבורים קדושים!

■ אינו קונה שביטה במקוה...

המקום שלנו הוא מה שהיו תמיד גלוי וידוע אצל ברסלב'ער חסידים: דיבורים קדושים של תורה ותפילה! זה מה שראוי בגילוי ממש!

הגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצ"ל סיפר לי שהמנין הראשון של חסידי ברסלב בפולין היה של אנשים פשוטים, ורק אח"כ התקבצו גם אנשי מעלה, ובכן כאשר הוא עצמו התקרב - והוא היה מיוחס ולמדן גדול - היה לו פעם ויכוח עם אחד [על ברסלב].

פנה אליו רבי אלחנן ואמר לו דבר אחד, וכה אמר: אתן לך דוגמא אחת, הבט נא וראה איך הם [הברסלב'ער חסידים] עושים מקוה! זעה ווי זיי מאכן א מקוה! הרואה אתה במה הוא עסוק? הוא אינו נכנס למקוה ו'קונה שם שביטה'... אלא הוא יורד וטובל ויוצא תיכף - כי צריך לטבול ותו לא... הם עושים "לענין"... הבט וראה...

■ אין זמן!

הזריזות והמילוי הזמן בתורה ובתפילה - היה בולט ביותר אצל אנשי שלומינו והיה סימן היכר לברסלב'ער חסיד!

והוא מן הסברה, כי מלבד מה שצריך להתנהג כמו כל איש ישראל, דהיינו: להעביר הסדרא; ללמוד גמרא; ללמוד שולחן ערוך; וכן הלאה, בנוסף לזה צריך גם: לקבוע זמן להתבודדות מידי יום; אמירת תהלים; לומר ספרי רביה"ק, וממילא אין זמן! אין זמן! וכאשר שומרים על הזמן ומייקרים אותו אז יש ברכה בזמן בעזרת השם יתברך.

■ ויתן לך - אלקים

לא בכדי אומר הספה"ק "ערבי נחל" (פרשת האזינו) 'שמי שחפץ להבין בעצמו אם הוא בן עולם הבא, יבין כשיחקור באיזה דיבורים הוציא כל ימיו, כי זה הוא העיקר!', איך הוא מתנהג בענין הדיבור - האם הוא שומר את פיו, האם הוא ממלא את יומו בדיבורים טובים - כי כמו שמתנהג בענין הדיבור כך יראה העולם הבא שלו!

ואנו מקוים ומצפים שהשי"ת ישמח אותנו - "ויתן לך האלקים" (בראשית כז, כ"ח) שיתן לנו אלקותו, שהשי"ת יתן ויעניק לנו את עצמו כביכול, זהו המתנה הטובה ביותר! וכל זה 'קונים' על ידי דיבורים קדושים!

■ ארבעה אבות נזיקין...

בספה"ק 'מאור ושמש' (רמזי פסח ד"ה ואלו הן) מביא בשם הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע על מה שאמרו בתוס' (ב"ק ב. ד"ה ארבעה) 'אית דוכתא דקתני הן ואית דוכתא דלא קתני הן', דהיינו שישנם מקומות במשנה דקתני "הן" כמו "ארבעה ראשי שנים הן" "ארבעה שומרים הן", ואילו ב"ארבעה אבות נזיקין" לא קתני "הן", כן דרך המשנה, לפעמים קתני "הן" ולפעמים לא.

מבאר הרבי רבי אלימלך זי"ע: 'אית דוכתא דקתני הן פירוש שהצדיקים ממשיכין בלימודם שיהיה כן, כגון ארבעה ראשי שנים הן' שהם ממשיכים בעולם תיקונים עי"ז, 'ואית דוכתא דלא קתני הן -

יצאת מצרים וקבלת התורה אז **"הרחב פיך ואמלאהו"** - גזר השי"ת שכפי מה שאנו נדבר כך ינהיג את העולם!

אם מדברים וחלילה מקטרגים על ישראל - מדברים לשון הרע ורכילות אחד על השני - ממה יראים? האם יראים ש"ניכשל" שפעם יהיה נצרך לדבר לשון הרע על אחד ולא נדבר? לכן מדברים לשון הרע תמיד?

מותר וצריך לילך בהיפך! **לתקן הדיבור בדיבורים טובים על בני ישראל! להמליץ ולדבר טוב על כולם!** ובזכות זה יהיה נמשך ישועות ורפואות ברוחניות ובגשמיות לנו ולכל ישראל!

יעזור השי"ת שאכן יהיה זה הקדמה טובה ומועילה לימי החורף האלו ולאורך כל ימינו ושנותינו!

שהצדיקים ממשיכים בלימודם של יהיה כן, כגון ארבעה אבות נזיקין, הצדיקים לומדים וממשיכים שלא יהיה 'ארבעה אבות נזיקין', שעל ידי לימודם הם מצילים את העולם מכל ההזיקות!

■ 'הרחב פיך ואמלאהו'

רביה"ק אמר (ליקו"מ קמא סי' ל' אות ג): **'שהדיבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע, כמו שכתוב (דברים א, יא): 'ויברך אתכם כאשר דבר לכם', היינו לפי הדבור כן השפע',** אם נדבר טוב אז יהיה נמשך טוב, השי"ת מנהיג את העולם לפי דיבורינו!

עוד זאת מביא רביה"ק (שם אות ד) מדברי הירושלמי עה"פ (תהלים פא) **"אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו"** שעד יציאת מצרים היה **"אנכי ה' אלקיך"** היינו שהשי"ת מנהיג את העולם כפי רצונו, ואילו לאחר

פניני המכתבים

מכתבי הגה"צ מורינו שליט"א לאור הזמן והפרשה

ועוד מובא בספר המידות (ערך עמונה-ב, ג) **"אין הקב"ה עושה מופתים אלא לזה שהוא מאמין בשני עולמות"**. כי על ידי שהאדם מקושר בעולם העליון, בעלמא דאתי, ששם למעלה מהטבע - על ידי כן נכנע הטבע לפניו. וזה תלוי בזה, כמובא בדבריו הק' (סימן לא אות ג) **"וז"ל: 'ודע, שאין קיום האמונה אלא על ידי בחינת ברית, בבחי' (תהלים פט כ"ט) 'ובריתי נאמנת לו'."**

וצריכים לדעת שכל מה שעובר על האדם בכלליות ובפרטיות, בגשמיות וברוחניות, הכל הוא כדי להביאו אל תיקונו לפי שורש נשמתו, ואם בורח תמיד אל השי"ת ואינו מתפעל ואינו מתיימש מהעבר - זוכה שנתהפך הכל לטובה גמורה, הירידות לעליות והעוונות לזכיות.

ובעיתים הללו ירדה הזוהמא והטומאה ומלאה כל חללא דעלמא, וזה עיקר ה'מאורי אש' שמביא רבינו הק' (לק"מ ח"ב סי' ס"ז), שמביאים כליון ואבדון וחושך - היפך המאורי אור - שהם אור הגנוז, אור הנצחי של החיים נצחיים לעולמי עד ולנצח נצחים.

וזה לעומת זה, לפני הבעל בחירה ניצבת ועומדת בחירה שקולה אם להחליף עולם עובר בעולם עומד לעולמי עד, אם להמיר תאוה של רבע שעה או פחות - לחיות של חיים נצחיים לעולמי עד ולנצח נצחים. "והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסידה" (אבות ריש פ"ב).

ומובא במדרש (מדרש רבה סוף פר' אחרי מות): כל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה, זוכה להקביל פני השכינה, מא טעמא - **"ועצם עיניו מראות ברע"** (ישעי' לג ט"ו) מה כתיב בתריה - **"מלך בפינו תחזינה עיניך"** (שם ז).

היוצא מדברינו, אם באים לחשבון - אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה! מה מחליפין במה, חושך בעד אור, מוות בעד חיים, כליון והפסד בעל להיות נצחי, להיות נובר באשפתות ובזוהמא במקום להיות מבני היכלא דמלכא, לראות מלך ביפיו!

יעקב מאיר שכטער

ניצוץ אחד

ניצוץ קודש ממאמרי ומכתבי הגה"צ מורינו שליט"א

אם אין לו דיבורים ל'שפוך שיחו לפני הקב"ה, ישפוך שיחו ויצעק; דבש"ע אין לי דיבורים, אוי ואבוי באיזה גלות אני נמצא! כ"פ, עד שימצא פתח.

עובי גשמיותך בעטיים של החטאים והעוונות שעברת?! ובכן נסתמו לפניך דרכי התשובה, ולא תוכל לשוב עוד, כי אין זה לפי כוחך ואין זה לפי מצבך, וגם אין זה לפי מעמדך הבלתי יציב, חבל על הכוחות שאתה רוצה להשקיע בעבודת התשובה, כי הכשלון מובטח לך למפרע, ובכן אין לך שום ציפוי לדרך על מפתן שער התשובה..." - ברעיונות כאלו ודומיהם מציף הבעל דבר את החלושים של בני דורנו.

והרי בכל נפש מישראל טבועה מידת האמת, אותה מידה ברוכה בה נתברך כל יהודי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, וכאן מתהווה הדבר ההפכי לגמרי, שדוקא מידת האמת שבאדם, תתהפך לו לרועץ ותתחבר לדברי הבעל-דבר נוספי הרעל, 'אכן' - הוא לעול לחשוב - 'וכי אין הבעל-דבר צודק, וכי אין דבריו אמיתיים, האם רוצה אתה לרמות את עצמך, והלא כמה קשרים ותסבוכות מלפניך אותך מכל צד ומכל פינה, ואיך תעלה על דעתך להשתחרר מהם ולחצות את כל ההרים הגבוהות של זוהמה שהקפת עצמך בהם ולשוב בתשובה!'

כעצה והגנה לכל זאת, הכין לנו השי"ת ברחמי המרובים את הבחינה של **"ואשובה אליכם"**, דהיינו שהקב"ה אומר לכל אחד מישראל כדברים הללו: **"אל תשמע כלל לפיתויו של הבעל-דבר, שא נא עיניך וליבך בתפילה, עשה תשובה, בקש ממני, תקן מה שביכלתך לתקן, נסה בכל כוחך לצעוד צעד כלשהו, קטן ככל שיהיה - אך שיהיה במהלך ודרך הישרה"**, כי הרי הקב"ה הוא כל יכול, והוא חפץ ביקרבתך אלו, ובכן התקרב אליו ותראה בעיניך שאם תעשה ותפעל בכל מה שבכוחך ואפשרותך, ותתחיל לצעוד ולו צעד אחד בדרך הטובה, יעזור לך השי"ת ויסייע לך באופן שלא עלה על דעתך כלל בטרם קיבלת על עצמך לשוב אליו יתברך.

י"ב"ה אור ליום ד' לסדר ויקח את עצמות יוסף עמו י"ד שבט שנת תש"ל פיעה"ק ירושלם תובב"א.

השבתי מכתב להבחור היקר... נ"י בהזדמנות נא להודיענו אם הגיע לידו. כתבתי לו שם קצת מקדושת הצדיק ר' שלמה וועקסלער ז"ע. ר' לוי יצחק אמר לי שהרה"ק ר' אברהם ב"ר נחמן ז"ע בעל ביאור הליקוטים דיבר ממנו.

מובא מרבינו הק' (חיי מוה"ר"ן אות תר"ט) על הפסוק **"ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף"** (שמות יג יח), אם מידת הדין שולט ח"ו (בבחינת יוסב 'אלקים' את העם), אזי 'דרך המדבר ים סוף' - הדרך והעצה לדבר 'מיוסף' צירוף של 'ים סוף' (ור' שלמה זצ"ל המשיך קדושתו מרבינו).

ונפל עכשיו ממש בדעתי לחדש בדבה"ק הנ"ל של רבינו, כי לכך נקרא יום 'סוף', כי ע"י שנקרע וגילה על ידי כך אלקותו יתברך בעולם שזה תכלית ו'סוף' כל הנבראים גם הדוממים וצומחים וכו' לגלות אלקותו ית' - זה היה מבחינת יוסף, כמו שאמרו חז"ל (מדרש רבה וישב אות ז) **"הים ראה וינס"** (תהלים קיד ג) מה ראה - **"וינס ויצא החוצה"** (בראשית לט י"ב), שעל ידי שהכניע יוסף ושיבר וביטל את התאוות הקשורות לטבע הגשמי, ונעלה למעלה מדרך הטבע, ע"י כשראה הים ארונו של יוסף - ביטל גם הוא את הטבע שבו לכבודו של יוסף, כי נפל פחד יוסף עליו, לכן - וינוס. וכמובא בספר שערי אורה מהרה"ק רבי יוסף גיקטיליא. כי ע"י קדושת היסוד שורה על האדם השם שד", שאור השם הזה הוא בספירת היסוד, וע"י אור השם הזה בורחים ממנו הקליפות, לכן נקרא שד"י על שם שמשדד את הקליפות ומשדד את המערכות, היינו מערכת השמים, וידוע שהטבע והמזל מנהיג הקב"ה על ידי מערכת השמים.

ומתאים מאד מה שמובא בספר המידות **"אין עושין נס לנואף"** (ערך ישועה אות ז), כי על ידי שבירת התאוה משברין את הטבע ומתקשרין למעלה מדרך הטבע, וגם הוא שולט על הטבע, ואין הטבע והמזל שולטין עליו, כי הוא למעלה מהם, בבחינת **"ויוסף הוא השליט"** (בראשית מב ו').

1. ספר אוסף מכתבים ח"א מכתב ג.ג.

עניני אמירת תהלים

האוצרות הגנוזים בתהלים - אמונה, תפילות, הילולים, ורצונות...

■ **"ואשובה אליכם"** (חלק א') תהלים היא איפוא עבודה נוראה, עצה נפלאה ותכסיס מועיל של קרבת אלקים, של הטיבה אליו יתברך, שרביה"ק הואיל בטובו וברוב חסדו לגלות לנו באמרו (ליק"מ תנינא ע"ג): **"כי אמירת תהלים מסוגל לתשובה"**.

בתורה נפלאה זו בה מפליג רביה"ק בכוחה הסגולי של אמירת תהלים, ממשיך רבינו לגלות ואומר בזה"ל: **"כי יש נו"ן שערי תשובה, ומ"ט שערים יוכל כל אדם להיכנס בהם ולעשיהם, אך השער החמישיים הוא בחינת התשובה של השם יתברך וצמצו כביכול, כי גם אצלנו בחינת תשובה, כמו שכתוב (מלאכי ב' ז) **"שובו אלי ואשובה עליכם"**, עכ"ל."**

והנה דבר נשגב זה אומר דרשני, וכי מה שייך אצל הקב"ה תשובה, זאת ועוד יש לנו להבין, מה ידיעה זו נוגעת לנו.

ואולם האמת הוא שבהשגה זו טמונה כל הצלחת התשובה שלנו, כי רק על ידי הבחינה של **"ואשובה אליכם"** תיתכן התשובה שלנו של **"שובו אלי"**, וכמו שיתבאר.

דהנה הלא טבע האדם הוא, שכאשר הוא רוצה לשוב בתשובה, ואך פוסע הוא צעד אחד בדרך התשובה, מיד מצטרף אליו הבעל-דבר כ"שותף", ומתחיל להוכיח לו בדברי חלקלקות נוספי ארס, וכה יאמר לו: **"ראה גם ראה, וכי כך אתה רוצה לחזור בתשובה! האם אתה בכלל שייך לתשובה? והלא כאן אתה מסובך בזה, וכאן אתה מבולבל בזה, חטא כזה ביצעת, ועוון אחר עברת, וכי תוכל להעלות על דעתך את**